

DOI:

УДК 316.356.2

### СТРУКТУРА СПОРІДНЕННЯ К. ЛЕВІ-СТРОСА: ТЕОРІЯ І КРИТИКА

**С. В. СТОРОЖУК**, доктор філософських наук, професор кафедри української філософії та культури філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

E-mail: [svitlanastorozuk@gmail.com](mailto:svitlanastorozuk@gmail.com)

orcid 0000-0002-7947-6268

**І. М. ГОЯН**, доктор філософських наук, професор кафедри соціальної психології, факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя

Стефаника

orcid 0000-0003-2548-0488

E-mail: [ivigoian@gmail.com](mailto:ivigoian@gmail.com)

**Анотація.** У статті показано, що жорстка феміністична критика запропонованої К. Леві-Стросом структури споріднення, ґрунтується на поверховості та нерозумінні суті та перспектив запропонованих вченим ідей. Попри те, що окремі положення його вчення, за певних умов, могли стати основою формування теорій жіночого ґноблення, у цілому обґрунтована вченим структура споріднення має вагомий потенціал для пояснення особливостей родинних взаємин, і тим самим стає концептуальною основою для спростування тих освітніх програм, котрі несуть в собі приховану дискримінацію і чоловіків, і жінок. Зокрема, вчений доводив, що в основі соціальності лежить характерна для ранніх суспільств практика обміну жінками, як відповідна форма первісної комунікації, що, у свою чергу, не має ніякого стосунку до пригнічення жіночої статі. Навпаки, як зазначає вчений, вона виражає готовність групи до комунікації та обміну безумовними цінностями. З огляду на те, що в первісних суспільствах, зазвичай, чоловіки обмінюються жінками, базова структура споріднення за К. Леві-Стросом може бути зведена до чотирьох основних елементів: брат, сестра, батько, син, взаємини між якими задають основні моделі родинних відносин і підпорядковані незмінній соціальній граматиці. Згідно з нею, відносини між братом матері і племінником так само пов'язані з відносинами між братом і сестрою, як відносини між батьком і сином з відносинами між чоловіком і дружиною. Тобто, знаючи особливості відносин в одній відомій парі, ми можемо робити висновки про відносини в іншій парі. Виявлена соціальна граматика має серйозний пояснювальний потенціал у процесі аналізу сучасних родинних відносин, навіть попри те, що в сучасному світі родинний статус дядька помітно знецінився та набув символічного характеру, внаслідок посилення патріархальних зв'язків. Адже, попри хиби та можливі відхилення, вона дає підстави для спростування поширених у сучасному інтелектуальному дискурсі тверджень щодо засадничої ролі жінки у формуванні емоційно-психологічної атмосфери в сім'ї, в середині якої обидві статі однаково володіють одна одною.

**Ключові слова:** структура споріднення, модель споріднення, чоловік, дружина, син, донька, феміністична критика, гендерний паритет.

#### Актуальність (Introduction).

Актуальність звернення до запропонованої К. Леві-Стросом структури споріднення зумовлена, з

одного боку, гострою критикою прихильницями фемінізму цілого ряду аспектів структурної антропології, а з іншого – небувалим сплеском цікавості

© І. М. Гоян, С. В. Сторожук

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 13(2) 2022

до жіночої проблематики. Особливу ж увагу в цьому контексті привертають чисельні семінари й тренінги для жінок. Попри цілком шляхетну мету їхньої організації – зробити жінок щасливими, вони, в цілком патріархальному дусі, перекладають на жінку відповідальність за невдачі в реалізації сімейного життя та особистого щастя. Нерідко експерти в сімейних відносинах та коучі для жінок, подібно класичним (американським та радянським) патріархатним стратегіям, несвідомо апелюють до того, що саме від жінки залежить емоційна атмосфера у сім'ї, а з нею й соціальна активність чоловіка. Вони свідомо перекладають на жінку відповідальність не тільки за її власне щастя, а й за добробут родини й, навіть, поведінку чоловіка, котрий в межах подібної стратегії перетворюється не просто на пасивну, а й контрольовану істоту, позбавлену власної гідності та внутрішнього стрижня. За таких обставин від нього не залежить ані його власне професійне зростання, ані особистий добробут, ані емоційний стан. Для того, щоби розкрити свій «чоловічий» потенціал, чоловік потребує зовнішньої регуляції з боку жінки, яка вміло володіє необхідними для цього маніпулятивними стратегіями та прийомами.

У висліді сказаного, на наш погляд, патріархально орієнтовані освітні програми «прокачування жіночності» маніпулюють суспільною свідомістю та утверджують у ній дискримінаційні соціальні програми та цінності. Утім, зважаючи на популярність таких тренінгів та семінарів, як мінімум у самому жіночому середовищі, проста констатація їхньої хибності, практичної неспроможності чи дискримінаційної орієнтованості, не може забезпечити належних позитивних результатів. Саме з огляду на це, вважаємо за доцільне взяти за основу теоретико-методологічні зауваги Е. Дюркгейма про те, що будь-які

соціальні феномени найкраще досліджувати на прикладі їхніх первісних форм [5, с. 54-55], та проаналізувати запропоновану К. Леві-Стросом первісну структуру спорідненості, як таку, що на її основі можуть виростати всі сучасні форми родинної взаємодії.

#### **Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications).**

Звертаючись до теоретичної спадщини К. Леві-Строса, ми цілком свідомі того, що багато запропонованих вченим положень та теоретичних висновків зазнали гострої критики в науковому середовищі. В даному контексті можна загадати зауваження британського й американського професора Пітера Коуза, згідно якого, запропоноване К. Леві-Стросом поняття структура аж надто загальне, а тому не може мати достатнього потенціалу для пояснення конкретно-історичних феноменів [0]. Натомість французька дослідниця Ж. Леон, наголошувала, що теоретичні побудови К. Леві-Строса не виходять за рамки позитивістської традиції Е. Дюркгейма [9].

Попри наявність раціонального зерна у роздумах згаданих вище закордонних дослідників, все ж, вважаємо за необхідне зупинитися на цікавих в контексті нашого дослідження фактах, що можуть свідчити на користь запропонованих К. Леві-Стросом ідей. Так, досить цікавою, на наш погляд, є позиція української дослідниці С. Павличко. Її увага прикута до засадничої для К. Леві-Строса ідеї нерівності членів бінарної опозиції соціальної структури, котра, на думку авторки, виражає приналежність французького філософа до заснованої Арістотелем традиції західного логоцентричного мислення та визначених ним владних відносин [13, с. 613-616]. Водночас дослідниця

підкреслює, що у працях К. Леві-Строса вперше з'являється інтенція на переосмислення основних засад структуралізму, зокрема, опозиції центр – маргінес, а з нею, відповідно, й владних та гендерних відносин.

Підкреслюючи вагоме практичне значення наукового доробку К. Леві-Строса, ми цілком свідомі того, що багато запропонованих ним ідей, зазнали гострої критики, котра, вочевидь і стала однією з причин поступової девальвації його ідей в українському інтелектуальному дискурсі останніх років. Наразі тут спостерігається гострий дефіцит праць присвячених розкриттю наукового та методологічного потенціалу розробленої К. Леві-Стросом структурної антропології. Зовсім іншу ситуацію спостерігаємо у закордонному інтелектуальному дискурсі, де, як свідчать роботи М. Годельє [6], Дж. Коллінз [4], Ж.-Ф. Сантуччі, А. Доха, Л. Капоччі [15], К. Сеговія [16], А. Філіза [18] та ін., спостерігається спалах цікавості до методологічного інструментарію та теоретичних висновків французького дослідника. Він, як свідчать роботи згаданих нами закордонних дослідників, спричинений непересічним значенням теоретичних узагальнень та висновків К. Леві-Строса для формування гуманізму, що спрямований на захист від виродження та дегуманізації сучасного західного суспільства та збереженню самотності світових культур.

**Мета (Purpose).** З огляду на зростання загальної зацікавленості до наукового доробку К. Леві-Строса у закордонному інтелектуальному дискурсі та девальвацію його основних ідей в українському інтелектуальному дискурсі, мета нашої розвідки полягає у виявленні теоретичного та практичного значення запропонованої К. Леві-Стросом теорії споріднення для аналізу сучасних

гендерних проблем. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: 1) розкриття концептуальних підвалин запропонованої К. Леві-Стросом теорії споріднення й систематизація основних культурних моделей споріднення; 2) аналіз основних положень феміністичної критики леві-стросівської структури споріднення та визначення її ролі у вирішенні проблем гендерної взаємодії.

**Методи (Methods).** Вирішення окреслених дослідницьких завдань потребує врахування теоретико-методологічних застережень П. Обенка. Він доводив, що «великі філософські системи непроникні для спростування» [0, с. 55], а тому у дослідженнях варто враховувати їхню здатність до розширення простору для мислення. З огляду на це, виявлення теоретичного та практичного значення запропонованої К. Леві-Стросом теорії споріднення для аналізу сучасних гендерних проблем потребує використання міждисциплінарного підходу, в поєднанні з методами ретроспективи, аналізу, синтезу та екстраполяції.

**Результати (Results).** Однією з центральних тем наукової спадщини К. Леві-Строса стала проблема споріднення, система якої складається не з об'єктивних, тобто кровноспоріднених зв'язків між індивідами, а як довільна система уявлень, котра має не багато спільного з фактичним станом справ. Біологічна сім'я, зауважує з цього приводу дослідник, «існує і має продовження у людському суспільстві. Проте соціальний характер спорідненості надає не те, що воно має зберегти від природи, а то основне, завдяки чому спорідненість відокремлюється від природи. Система спорідненості складається не з об'єктивних споріднених чи кровноспоріднених зв'язків між

індивідами; вона існує лише у свідомості людей, це довільна система уявлень, а не спонтанний розвиток фактичного стану справ» [8, с. 59]. Інакше кажучи, вчений вважає, що спорідненість у світі культури – не першоцеглина, не позитивна величина, а величина відносна – кожен член сім'ї набуває свого статусу, завдяки розміщенню у системі відносин між родичами та іншими сім'ями. З огляду на це, вчений вважає, що проблема споріднення нерозривно пов'язана з феноменом шлюбу. Для первісного суспільства, він постає своєрідним повідомленням про готовність до взаємодії та розширення соціального простору.

К. Леві-Строс, постання соціальності розглядає як цілком закономірний наслідок переходу людини від природи до культури, а тому вважає, що біологічну сім'ю, що складається з матері, батька і дитини, ми не можемо вважати вихідною одиницею людських структур споріднення. Біологічна сім'я – це замкнена одиниця, а тому вона не може слугувати основою для споріднення та соціальності. «Повсюдна заборона інцесту, – пише К. Леві-Строс, – не дозволяє нам створювати елементи спорідненості, що складається тільки з єдиної кровної сім'ї; вони обов'язково постають на основі союзу двох сімей або однокровних груп» [8, с. 78]. Інакше кажучи, заборона інцесту, спричиняє модифікацію біологічної сім'ї через необхідність віддавати одного зі своїх членів – зазвичай жінку, до іншої сім'ї. а це означає, що шлюбні правила в «примітивних» суспільствах функціонують як засіб обміну і як неусвідомлена система комунікації між індивідами та групами. Повідомленнями тут постають жінки, які циркулюють між групами (як слова циркулюють між індивідами) [8, с. 66]. Згодом акт обміну цементує суспільство: правила

спорідненості (так само як і правила мови) формують суспільство.

Слід зазначити, що обґрунтована К. Леві-Стросом заборона на інцест, котра зумовила необхідність обмінюватися жінками, виходить далеко за рамки простої бартерної системи, котра, з одного боку, має вкрай обмежені можливості для обміну, а з іншого – вказує на відсутність наперед заданої рівнозначності обміну. Інакше кажучи, К. Леві-Строс вважає, що «взаємність, що лежать в основі шлюбу, встановлюються не між чоловіком і жінкою, а між чоловіками за допомогою жінок; жінки – привід, причина до встановлення взаємовідносин між чоловіками» [10, с. 165]. А це означає, що у теорії К. Леві-Строса, заборона на інцест постає деякою універсальною передумовою виникнення соціальності, об'єктивно вираженою у прихованих у культурному розмаїтті структурах споріднення. Вони, згідно з висновками французького вченого, формуються на основі трьох основних типів родинних зв'язків, а саме: єдинокровності, що проявляється у відносинах брата і сестри, близькості, якою визначаються стосунки чоловіка та дружини та спадковості, що проявляється у відносинах батька та сина [8, с. 54]. Проте визначальну роль у формуванні структури спорідненості відіграє зв'язок між чоловіками, що встановлюється у процесі обміну жінками. Так, приміром, чоловік може обмінюватися сестрою або дочкою, тим самим цементуючи шлюбом систему родинних зв'язків, які з необхідністю мають зберігатися заради орієнтованого на відтворення роду балансу. Чим більше в одному поколінні сім'я може віддати, тим більше в іншому поколінні вона може отримати. При цьому, як уже було зазначено, обмін жінками не зводиться до бартерної системи, а має універсальний характер, тобто

формування широкого простору споріднення відбувається завдяки тому, що своїх жінок віддають «одному партнеру, а отримують від іншого всередині циклу взаємності, що діє в одному напрямку в одній соціальній групі» [8, с. 66].

Розкривши особливості формування споріднення, К. Леві-Строс приходить до висновку, що базова її структура може бути зведена до чотирьох основних елементів: брат, сестра, батько, син, взаємини між якими можуть задавати основні моделі родинних відносин, котрі, згідно з нашим припущенням, можуть мати чималий пояснювальний потенціал у процесі аналізу сучасних родинних відносин, навіть попри те, що в сучасному світі родинний статус дядька помітно знецінився та набув символічного характеру, внаслідок посилення патріархатних зв'язків. Ці моделі, на наш погляд, мають відповідне значення завдяки виявленій К. Леві-Стросом у численних польових дослідженнях та теоретичних узагальненнях, соціальній граматиці, визначеній, як стверджує дослідник, незмінним законом:

«відносини між братом матері й племінником так само пов'язані з відносинами між братом і сестрою, як відносини між батьком і сином з відносинами між чоловіком і дружиною» [8, с. 50-51]. Інакше кажучи, знаючи особливості відносин в одній відомій парі, ми можемо зробити висновки про відносини в іншій парі.

Своє бачення соціальної граматики К. Леві-Строс вибудовує в процесі аналізу наявного в його науковому арсеналі розмаїття культурних моделей споріднення. Попри зовнішні відмінності, в кожній з них, як доводить вчений, проявляються одні й ті ж самі закономірності у взаємовідносинах між чотирма означеними нами вище парами опозицій. В «Структурній антропології» вони представлені у вигляді досить складних для сприйняття, схематичних зображеннях, дані яких ми розклали у таблицю «Основних культурних моделей споріднення», у якій, наслідуючи К. Леві-Строса, позначили знаком «+» вільні й інтимні взаємини, а знаком «-» – взаємини, що відрізняються ворожістю, антагонізмом або стриманістю [8, с. 53].

**Таблиця «Основні культурні моделі споріднення»**

| Родинні відносини/культурний тип               | Брат/Сестра | Чоловік/Дружина | Батько/Син | Дядько (брат матері)/племінник |
|------------------------------------------------|-------------|-----------------|------------|--------------------------------|
| Кавказькі черкеси (патрілінійний тип відносин) | +           | -               | -          | +                              |
| Тробріанці (матрілінійний тип)                 | -           | +               | +          | -                              |
| Тубільці лз. Кутубу (патрілінійний тип)        | +           | -               | +          | -                              |

|                                                      |   |   |   |   |
|------------------------------------------------------|---|---|---|---|
| Тубільц<br>і о. Тонга<br>(патрилінійни<br>й тип)     | - | + | - | + |
| Тубільц<br>і о. Бугенвіль<br>(матрилінійни<br>й тип) | + | - | + | - |

Визнання К. Леві-Стросом шлюбних правил основою для формування суспільства та культури, стало головною причиною різкої феміністичної критики його теорії. Прихильниць фемінізму надзвичайно обурювали висновки вченого про те, що за будь-якої форми споріднення (за батьківською чи материнською лініями), у первісному суспільстві чоловіки завжди могли обмінювати жінок, тим самим перетворюючи їх на знаки комунікації та об'єкт обміну, який, як доводить американська активістка і теоретик в сфері гендерної політики Г. Рубін, не може мати рівнозначної цінності з суб'єктом, тобто чоловіком. Дослідниця стверджує, що з такого «обміну обов'язково випливає відмінність між дарунком і тим, хто його дарує. Якщо жінки – дари, то чоловіки – партнери з обміну. І саме партнерам по обміну, а чи не дарам у вигляді взаємного обміну приписується квазімістична сила соціального зв'язку. Відносини в системі подібного роду такі, що жінки не мають можливості використовувати вигоди від своєї участі в циркуляції дарів. Доки відносини припускають, що чоловіки обмінюються жінками, саме чоловіки будуть користуватися продуктами такого обміну – соціальною організацією» [13, с. 101]. Інакше кажучи, згідно з висновками Г. Рубін, суб'єктами соціальності, що виникає у процесі обміну жінками, стають тільки чоловіки.

Висновки та теоретичні узагальнення Г. Рубін щодо соціального

потенціалу розробленої К. Леві-Стросом системи споріднення суголосні висновкам відомого французького соціолога та філософа П. Бурдьє. У роботі «Чоловіче панування», вчений чітко й однозначно вказує на те, що заборона «інцесту (у якій К. Леві-Строс вбачає початок суспільства) як імператив обміну... насправді є зворотною стороною початкового акту символічного насильства. За допомогою цього акту жінки не сприймаються як суб'єкти шлюбу та обміну, що здійснюється за їхнього посередництва, а зведені до стану об'єкта: жінки розглядаються як символічні інструменти, які, циркулюючи та змушуючи циркулювати соціально значущі знаки, засновані на суспільній довірі, виробляють та відтворюють символічний капітал, а також, об'єднуючи та підтримуючи відносини між агентами, виробляють та відтворюють соціальний капітал» [0, с. 342]. Ставлення до жінки, як до об'єкту, що дозволяє чоловікам накопичувати соціальний та символічний капітал за допомогою шлюбу (цієї справжньої інвестиції, більш-менш ризикованої та продуктивної, що дозволяла встановлювати розлогі та престижні альянси), згідно з переконанням П. Бурдьє, не змінилося й сьогодні. Жінки включені в економіку символічних благ передусім як символічні об'єкти, що працюють на циркуляцію символів. Вони представляють символічний капітал групи за допомогою всього того, що покращує їхню зовнішність (косметика, одяг, манери

тощо). На наш погляд, саме це змушує групу накладати на жінку відповідальність за емоційно-психологічну атмосферу в сім'ї, в середині якої, здавалось би, обидві статі мали рівнозначно володіти одна одною.

Аргументи та висновки П. Бурдьє дають підстави припускати, що розроблена К. Леві-Стросом теорія споріднення, заклала ідейні підвалини для розробки послідовної та аргументованої теорії гноблення жінок. Утім така думка виникає лише за умови поверхового розгляду чи нерозуміння суті теорії, яка, чи не вперше, чітко продемонструвала, що підпорядковане становище жінки стало результатом соціальної, а не біологічної інженерії [13, с. 105]. Крім того, критикуючи леві-стросівський концепт обміну жінок, не варто забувати й того, що в первісному суспільстві, обмін жінками не супроводжується їхнім уречевленням через притаманну міфологічній свідомості схильність до персоніфікації предметів [11, с. 15]. Для сім'ї та групи вони були не лише знаком, а й безумовною цінністю, яку потрібно оберігати від образ та сторонніх зазіхань, оскільки в процесі обміну саме через них формуються соціальні зв'язки. Це ж, своєю чергою, означає, що жінками обмінюються не тому, що вони меншовартісні, як це, зазвичай, спостерігається у патріархально орієнтованій українській народній культурі («Сини принесуть, а дочки – рознесуть», «Дочку заміж віддав, що скибку від хліба відрізав» тощо), а тому, що вони мають безумовну цінність для суспільства – жінки здатні народжувати дітей, тобто завдяки їм відбувається продовження роду та розширення соціального простору.

Спростовуючи аргументи феміністичної критики леві-стросівської структури споріднення, хочеться також

нагадати, що предметом торгівлі в первісному суспільстві нерідко ставали й чоловіки [12]. Торгували рабами, як грубою робочою силою, прислужниками та спортсменами, які, постаючи об'єктами, не мали рівнозначної з жінками символічної цінності. Не варто забувати й того, що статус чоловіка і батька у деяких моделях первісних родинних відносин, міг залишатися досить низьким, що, своєю чергою, дає підстави говорити не тільки про гендерну, а й соціальну нерівність, яка в такому випадку постає закономірним наслідком утвердження ієрархічних відносин [8, с. 51]. Інакше кажучи, в ранніх та традиційних суспільствах, не тільки жінки, як об'єкти обміну, а й чоловіки з нижчих прошарків соціальної ієрархії потерпали від десуб'єктивації та гноблення.

Попри досить високий рівень соціальної нерівності у первісних суспільствах, К. Леві-Строс, розглядаючи обмін жінками як основу людської соціальності, дистанціюється від будь-яких оціночних суджень і веде мову про те, що обмін жінками є формою комунікації жодним чином не пов'язаною з пригніченням жодної статі, адже в середині сім'ї обидві статі володіють одна одною, керуючись водночас загальною заборонаю на інцест. Звісно, насправді, у тому числі й у первісних суспільствах, ймовірніше за все, подібного паритету не існувало, навіть попри його закріплення міфологічними переказами про єдність чоловічого і жіночого початку, вираженого у різноманітних бінарних опозиціях (жіноче/чоловіче, день/ніч, місяць/сонце тощо). Можемо припустити, що його порушення було зумовлене виявленою К. Леві-Стросом нерівністю універсальних для соціального простору членів бінарних опозицій, яка у своєму підсумку й закладає основи для

формування ієрархічної системи суспільства.

Спростовуючи феміністичну критику запропонованої К. Леві-Стросом структури споріднення, не можна оминати увагою той факт, що розроблена вченим теорія споріднення чітко й однозначно продемонструвала, що патріархат – це соціальний винахід, продукт культури, якому протистоїть підпорядкована їй природа. А це означає, що саме завдячуючи теоретичним напрацюванням К. Леві-Строса, феміністична теорія, чи не вперше, чітко усвідомила необхідність пошуку/розробки методологічних програм, які зможуть зрівняти дві сторони бінарної опозиції, тим самим закласти основи для перегляду системи визначених логоцентризмом європейських цінностей та породжених них владних, а з ним й гендерних відносин.

Не менш плідним, в контексті сучасних гендерних студій, видається й визначений К. Леві-Стросом закон споріднення та відповідні йому культурні моделі (наведені в таблиці «Основні культурні моделі споріднення»). З огляду на їхню універсальність, вони можуть бути придатними для аналізу всіх типів суспільств (тобто для первісних і цивілізованих). Це ж, своєю чергою, слугує на користь спростування поширених на сьогодні патріархатних стратегій, що розглядають жінку як символічний капітал групи, покладаючи на неї відповідальність за емоційно-психологічний клімат та стосунки в родині. Якщо вірити К. Леві-Стросу, то вони підпорядковані не жінці, а сформованим в певній спільноті чи родині ментальним структурам, що транслюються у процесі несвідомого наслідування панівних у культурі певної спільноти родинних моделей,

відтворюючи їх у власних родинних стосунках.

Очевидно, що в сучасному світі теоретичні висновки К. Леві-Строса можуть видаватися досить сумнівними з огляду на знецінення родинного статусу дядька. Між тим цікавість до них різко зростає під час дослідження родинних стосунків у транзитивних суспільствах, де зазвичай добре проявляються рудименти традиційної культури [17], а відтак статус дядька (брата матері) досить високий. За умови збереження базових елементів споріднення, сформульований К. Леві-Стросом закон соціальної (родинної) взаємодії дає можливість пояснити та спрогнозувати відносини в середині сім'ї. Це, своєю чергою, відкриває шлях для спростування панівних в сучасному освітньому просторі маніпулятивних та дискримінаційних освітніх стратегій, чітко й однозначно демонструючи наявність заданої соціальної граматики.

**Висновки і перспективи (Discussion).** За К. Леві-Стросом, в основі соціальності лежить характерна для ранніх суспільств практика обміну жінками, що, в свою чергу, виражає готовність групи до комунікації та обміну безумовними цінностями. З огляду на те, що в первісних суспільствах, зазвичай, чоловіки обмінюються жінками, базова структура споріднення за К. Леві-Стросом може бути зведена до чотирьох основних елементів: брат, сестра, батько, син, взаємини між ними задають основні моделі родинних відносин, визначених незмінною соціальною грамакою. Згідно з останньою, відносини між братом матері й племінником так само пов'язані з відносинами між братом і сестрою, як відносини між батьком і сином з відносинами між чоловіком і дружиною. Тобто, знаючи особливості відносин в одній відомій парі, ми можемо робити висновки щодо відносин в іншій парі.

Жорстка феміністична критика запропонованої К. Леві-Стросом структури споріднення, хибує поверховістю та нерозумінням суті та перспектив запропонованих вченим ідей. Попри те, що окремі з них, за певних умов, могли стати основою формування теорій жіночого гноблення, у цілому, обґрунтована вченим структура споріднення має вагомий потенціал для пояснення особливостей родинних взаємин, і тим самим може стати концептуальною основою для спростування тих освітніх програм, котрі несуть в собі приховану дискримінацію і чоловіків, і жінок.

В подальшому таке дослідження може бути доповнене деконструкцією засадничої для наукового доробку К. Леві-Строса бінарної опозиції центр – маргінес, а з нею й визначених логоцентризмом власних та гендерних відносин.

### Література

1. Aubenque P. Le conflit actuel des interpretations: analytique ou herméneutique?. Zarka, Yves Charles. Comment écrire l'histoire de la philosophie?. Paris: PUF, 2001. Pp. 45–58.
2. Бурдые П. Социальное пространство: поля и практики. СПб: Алетейя, 2005. 576 с.
3. Caws P. Structuralism: the art of the intelligible. Atlantic Highlands, NJ : Humanities Press International, 1988. xiv+276 p.
4. Collins J. Parallel structures: André Leroi-Gourhan, Claude Lévi-Strauss, and the making of French structural anthropology. History of the Human Sciences, 2021. 34(3-4). Pp. 307-335. doi:10.1177/0952695120911531
5. Дюркгейм, Э. Элементарные формы религиозной жизни: тотемическая система в Австралии / пер. С франц. В. В. Земсковой; под ред.
- Д. Ю. Куракина. Москва: Элементарные формы, 2018. 808 с.
6. Godelier M. Claude Lévi-Strauss: A Critical Study of His Thought, Verso, 2017, 560 p.
7. Hoian I., Storozhuk S, Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy university bulletin: philosophy, 2019. №. 2. Pp. 15-23.
8. Леви-Стросс К. Структурная антропология. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 512 с.
9. Léon J. Historiographie du structuralisme généralisé. Etude comparative. Les dossiers de HEL. P.: SHESL, 2013. № 3. Pp. 1-23.
10. Митчел Дж. Святое семейство. Современная литературная теория. Антология / Сост. И. Кабанова. М.: Флинта: аука, 2004. С. 156-190.
11. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа. 3-е изд., репринтное. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2000. 407 с.
12. Одрін О. Рабська праця у сільському господарстві Ольвійського поліса: до постановки проблеми. Український історичний журнал, 2018. №3.С. 4-22.
13. Павличко С. Теорія літератури. К.: Видавництво С. Павличко «Основи», 2002. 679 с.
14. Рубин Г. Обмен женщинами. Заметки о «политической экономии» пола. Хрестоматия феминистских текстов. Переводы. Под ред. Е. Здравомысловой, А. Темкиной. СПб.: издательство «Дмитрий Буланин», 2000. С. 89-138.
15. Santucci J.-F., Doja A., Capocchi L. A Discrete-Event Simulation of Claude Lévi-Strauss' Structural Analysis of Myths Based on Symmetry and Double Twist Transformations. Symmetry, 2020. 12, 1706. <https://doi.org/10.3390/sym12101706>
16. Segovia C. Re-theorising the Social and its Models after Levi-Strauss and

Pierre Clastres's Study of Stateless Social Assemblages. *Anarchist Studies*, 2019. 27(2), Pp. 41-52.

17. Сторожук С., Гоян І.М., Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії*, 2018. Вип. 280. С. 18-29.

18. Filiz A. Subverting Levi-Strauss's structuralism: reading Gender Trouble as Twisted Bricolage. *Humanitas*, 2020. 8(16). Pp.171-186.

### References

1. Aubenque P. (2001). Le conflit actuel des interpretations: analytique ou herméneutique?. Zarka, Yves Charles. Comment écrire l'histoire de la philosophie?. Paris: PUF, 2001, Pp. 45–58.

2. Bourdieu P. (2005). Sotsialnoe prostranstvo: polya i praktiki. [Social space: fields and practices]. St.-Petersburg, Aleteyya, 576.

3. Caws P. (1988). Structuralism: the art of the intelligible. Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, xiv+276 p.

4. Collins J. (2001). Parallel structures: André Leroi-Gourhan, Claude Lévi-Strauss, and the making of French structural anthropology. *History of the Human Sciences*, 34(3-4). Pp. 307-335. doi:10.1177/0952695120911531

5. Dyurkgeym E. (2018.). Elementarnyye formy religioznoy zhizni: totemicheskaya sistema v Avstralii. [The Elementary Forms of the Religious Life: the totemic system in Australia]. Moskva, Elementarnyye formy, 808.

6. Godelier M. (2017). Claude Lévi-Strauss: A Critical Study of His Thought. Verso, 560 .

7. Hoian I., Storozhuk S, Fedyk O. (2019.). Conceptual modern gender policy challenges. *Cherkasy university bulletin: philosophy*, 2. Pp. 15-23.

8. Levi-Stross K. (2001). Strukturalnaya antropologiya. [Structural

anthropology]. Moskva, EKSMO-Press, 512.

9. Léon J. (2013). Historiographie du structuralisme généralisé. Etude comparative. Les dossiers de HEL. Paris, SHESL, № 3, Pp. 1-23.

10. Mitchel Dzh. (2004). Svyatoe semeystvo. [Holy Family]. *Sovremennaya literaturnaya teoriya. Antologiya*. [Modern literary theory. Anthology]. Moskva, Flinta: auka, 156-190.

11. Meletinskiy E. (2000). Poetika mifa. [Poetics of myth]. Moskva, Vostochnaya literatura, 407.

12. Odrin O. (2018). Rabska pratsia u silskomu hospodarstvi Olviiskoho polisa: do postanovky problem [Slave labor in the agriculture of the Olbia polis: before the problem statement ]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 3, 4-22.

13. Pavlychko S. (2002). Teoriia literatury. [Theory of literature.]. Kyiv, Osnovy, 679.

14. Rubin G. ( 2000). Obmen zhenschinami. Zametki o «politicheskoy ekonomii» pola. [Exchange of women. Notes on the "Political Economy" of Gender]. *Hrestomatiya feministikh tekstov*. St.-Petersburg, Dmitriy Bulanin, Pp. 89-138.

15. Santucci J.-F., Doja A., Capocchi L. (2020). A Discrete-Event Simulation of Claude Lévi-Strauss' Structural Analysis of Myths Based on Symmetry and Double Twist Transformations. *Symmetry*, 12, 1706. <https://doi.org/10.3390/sym12101706>

16. Segovia C. (2019). Re-theorising the Social and its Models after Levi-Strauss and Pierre Clastres's Study of Stateless Social Assemblages. *Anarchist Studies*, 27(2), Pp. 41-52.

17. Storozhuk S., Hoian I.M., (2018). Henderna rivnist u tranzytyvnykh suspilstvakh: problemy i perspektyvy. [Gender equality in transitive societies: problems and prospects]. *Scientific Journal*

of Nules Of Ukraine. Series: Liberal Arts, 280. 18-29.

Gender Trouble as Twisted Bricolage. Humanitas, 8(16). Pp.171-186.

18. Filiz A. (2020). Subverting Levi-Strauss's structuralism: reading

## **STRUCTURE OF K. LEVI-STRAUSS'S KINSHIP: THEORY AND CRITIQUES**

**S. V. Storozhyk, I. M. Hoian**

**Annotation.** *The article shows that the harsh feminist critique of kinship structure proposed by K. Levi-Strauss, does not correspond to the superficiality of reading and misunderstanding of the essence and perspectives of ideas proposed by scientist. Although some of them could, under certain conditions, form the basis for theories of female oppression, the generally well-established structure of kinship has significant potential for explaining family relationships and thus becomes a conceptual basis for refuting educational programs that implicitly discriminate against both men and women. In particular, the scientist argued that the basis of sociality is typical of early societies exchange of women. This practice as a form of initial communication has nothing to do with the oppression of women. On the contrary, it expresses the group's readiness to communicate and share unconditional values. Given that in primitive societies, men usually exchange women, the basic structure of kinship according to K. Levi-Strauss can be reduced to four main elements: brother, sister, father, son. The relationship between them sets the basic models of family relations, because, as proved by the example of numerous field studies of K. Levi-Strauss, is subject to constant social grammar. According to it, the relationship between a mother's brother and a nephew is as related to the relationship between a brother and a sister as the relationship between a father and a son is related to a relationship between a husband and wife. That is, knowing the peculiarities of the relationship in one known pair, we can draw conclusions about the relationship in another pair. The revealed social grammar has a serious explanatory potential in the process of analysis of modern family relations, although in the modern world due to the strengthening of patriarchal ties, the uncle's marital status has significantly depreciated and become symbolic. After all, despite the shortcomings and possible deviations, this gives grounds to refute the widespread in modern intellectual discourse claims about the fundamental role of women in shaping the emotional and psychological atmosphere in a family in which both sexes are equal.*

**Keywords:** kinship structure, kinship model, husband, wife, son, daughter, feminist critique, gender parity.